

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

114

بِسْمِ

جمهوری اسلامی ایران

مرکز مدیریت حوزه های علمیه

رساله علمی سطح ۳

موضوع رساله

تبلیغ بانوان، کاستی ها و بایسته ها

استاد راهنما:

جناب حجت الاسلام و المسلمین حاج شیخ مهدی احدی

استاد مشاور:

جناب حجت الاسلام و المسلمین حاج سید موسی موسوی

محقق:

صادق رزاقی

سال تدوین: ۱۳۹۰

تقدیم:

این تحقیق را تقدیم می‌کنم به تمامی بانوان گران‌مایه‌ای که در کنار پیامبران، امامان(ع) و اولیاء خدا با تلاش و کوشش وصف‌ناپذیرشان از آنان حمایت کردند و برای نشر فرهنگ و معارف الهی، جان‌فشانی نمودند. به ویژه به بانوی بانوان جهان، حضرت صدیقه‌ی طاهره، فاطمه‌ی زهرا(س)، که تمام هستی خود را تقدیم دین نمود تا هستی دین را برای همیشه حفظ نماید. و همین‌طور به بضعة‌الزهراء، زینب‌کبری(س)، که درس پیام‌رسانی دینی در حدّ شایسته‌ی یک زن مسلمان را، به تمام بانوان اسلامی آموخت. و به تمامی بانوانی که با تأسی از این دو الگوی تمام‌عیار، در انقلاب اسلامی ایران، خالصانه تلاش نمودند و آنان که با تقدیم جان و مال و همسران و فرزندان‌شان، جهانیان را مبهوت این همه ایثار و ایمان و از خود گذشتگی خود نمودند.

سپاس و قدردانی:

سپاس بی پایان و بی عدد، مخصوص خداست که همه ی توفیق ها در دست اوست. اوست که مسبب الاسباب و آسان کننده مشکلات و فراهم کننده ی شرایط کارهاست. آنگاه، تشکر می کنم از تمام اساتید بزرگواری که در طی سالیان متمادی با صرف کردن عمر و علم و دانششان، چراغ هدایت را روشن نگه داشته اند. برای آنان که دار فانی را وداع کردند، طلب علو درجات و مقامات، داریم؛ و برای آنان که در قید حیاتند، آرزوی مزید عزت و موفقیت می نمایم. به ویژه دو استاد بزرگواری که در تهیه ی این تحقیق، دست ما را گرفتند و با بزرگواری تمام، مساعدت فرمودند؛ جناب حجة الاسلام و المسلمین حاج شیخ مهدی احدی، استاد راهنمای ارجمند و معزز، که با وجود مشغله های فراوان علمی، تربیتی و تبلیغی، ما را مشمول محبت خویش قرار دادند و جناب حجة الاسلام و المسلمین حاج سید موسی موسوی، که الحق و الانصاف از هیچ کوششی برای به ثمر رسیدن این تحقیق دریغ نفرمودند. امید دارم حق زحماتشان اداء شده باشد و همیشه در پرتو الطاف ولی حق، امام زمان (عج) ارواحنا فداءه، مؤید باشند.

صادق رزاقی

چکیده تحقیق:

این تحقیق پیرامون "تبلیغ بانوان، کاستی ها و بایسته ها" نوشته شده است و شامل چهار فصل می باشد. که در فصل اول مفاهیم کلی پیرامون تبلیغ بانوان، اهمیت تبلیغ از نظر اسلام، اهمیت تبلیغ بانوان پرداخته شد. و در فصل دوم، "کاستی های تبلیغ بانوان"؛ از نظر فردی و شخصی یک مبلغ - اموری که به خود مبلغ بر می گردد - و اموری که به حوزه ها و سازمان های مرتبط به کار تبلیغ است و همین طور مسائلی که مربوط به دولت مردان است، می پردازد. و در فصل سوم که مربوط به "بایسته های تبلیغ بانوان" است، به امور لازم در تبلیغ بانوان، پرداخته شد و مسائلی هم چون تخصصی شدن تبلیغ، رقابتی شدن و تمرکز زدایی و لزوم ملاحظات محیط شناسانه و ... مورد بحث و بررسی قرار گرفت و در فصل چهارم که آخرین فصل این تحقیق می باشد، یک الگوی امروزی، برای تبلیغ بانوان ترسیم گردید و در این فصل، نقش مردم در کارآمدی تبلیغ دینی و نقش نظارتی آنان و همچنین نقش مسئولین و سازمان های مربوطه در بعد سخت افزاری و نرم افزاری و همچنین نقش مردم متعهد و متدین در فراهم نمودن زمینه و بستر مناسب برای ارائه ی تبلیغ دینی فعال و موثر بانوان مورد بررسی قرار گرفت و در پایان، اهمیت ورود بانوان در فضاهای مجازی برای تبلیغ و ارائه ی مفاهیم دینی با ابزار های امروزی ارتباطی، مطرح گردید.

۱	مقدمه
۷	فصل اول: کلیات
۸	مفهوم شناسی
۱۳	اهمیت تبلیغ دینی و هدایت گری
۲۰	اهمیت ورود بانوان در عرصه تبلیغ
۳۱	فصل دوم: کاستی های تبلیغ بانوان
۳۲	غلبه وجه احساس گرائی مجالس بر صبغه علمی آن
۳۶	عدم مراقبت لازم از جلسات
۴۱	خانواده گریزی
۴۶	عدم حمایت و هدایت نهاد های تبلیغاتی
۴۹	غلبه اغراض و انگیزه های مادی
۵۶	فصل سوم: بایسته های تبلیغ بانوان
۵۷	تخصصی شدن تبلیغ بانوان
۶۱	حمایت از مبلغان حوزوی و غیره
۶۵	نظارت هدفمند
۶۸	تمرکز زدائی و رقابتی شدن
۷۰	کلیشه شکنی از تبلیغ دینی و ارائه الگوهای روزآمد
۷۴	مطالعات اجتماعی و محیط شناسانه
۸۸	ارائه محتوای صحیح بر پایه ی آیات و روایات
۹۲	تدوین الگوی دین مدارانه مناسب با جهان معاصر
۱۰۰	فصل چهارم: راه کارهای عملی جهت وصول به الگوی مطلوب
۱۰۱	آگاه سازی مردم بهترین راه نظارتی
۱۰۳	اقدامات لازم توسط مسئولین و دولت مردان و حوزه های علمی و سازمان های تبلیغی
۱۰۸	اقدامات عملی جامعه متعهد متدین در حمایت و ایجاد مؤسسات پشتیبانی کننده امر تبلیغ بانوان و ایجاد موقوفات
۱۱۰	ایجاد زمینه های روانی و فرهنگی برای بستر سازی لازم جهت مقبولیت تبلیغ بانوان
۱۱۲	ایجاد فضاهای مناسب برای فعالیت های تبلیغی بانوان در فضاهای مجازی
۱۱۴	منابع

مقدمه

الف: طرح و بیان مسئله

قال الله العظيم: "وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ"^۱

مردان و زنان مومن، بعضی بر بعض دیگر ولایت دارند و یکدیگر را امر به معروف و نهی از منکر می کنند.

در عصر ما اهمیت حضور بانوان، در عرصه های فرهنگی، آموزشی، اقتصادی، اجتماعی و جهادی مورد توجه جوامع مختلف قرار گرفته و هر جامعه به تناسب فرهنگ و باورهای خود به این مسئله می نگرد.

یکی از برکات و افتخارات انقلاب اسلامی ایران، فراهم نمودن زمینه مساعد برای حضور شرافتمندانه و متعهدانه زنان، متناسب با ساختار خلقت و توانمندی های آنان، در عرصه های مختلف اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی می باشد.

حضور و فعالیت در عرصه ی تبلیغ دینی، از جمله میدانی بسیار مناسب، تاثیر گذار و پربهایی است که بانوان می توانند با حفظ شئون دینی و شخصیتی خود و با انجام وظائف خانوادگی، پیام رسان انقلاب و اسلام به گوش جامعه بشری باشند.

قاعدتاً این مسئله ی بسیار با اهمیت، می توانست تا حال جایگاه شایسته خود را در جامعه ی علمی و همچنین در نظر مسئولین محترم ما پیدا کند. تا مردم و مؤسسات و سازمان های مربوطه، عنایت لازم را به آن مبذول دارند. توجه و التفات به این مسئله، نه فقط به عنوان ضرورتی برای جامعه بانوان و بر طرف کننده ی احتیاجات آنان

^۱ توبه (۹): ۷۱.

مورد نظر است، بلکه این کمترین نتیجه برای این موضوع می باشد و آنچه مهم است این است که حضور بانوان در عرصه فرهنگ، یک نیاز مبرم برای ترویج دین و دین داری در جامعه است. چرا که نقش بانوان در فرهنگ سازی، اگر بیشتر از مردان نباشد، کمتر از آنها نیست. همانطور که بنیان گذار و معمار بزرگترین انقلاب فرهنگی عصر حاضر، حضرت امام خمینی (ره) و خلف صالحش مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه ای (مدّ ظله)، خرسندی و رضایت خود را از ورود بانوان به عرصه های فرهنگی و تبلیغ دینی، بارها اعلام فرموده اند و ما مواردی از آن را به عنوان نمونه نقل می کنیم.

حضرت امام (ره) می فرمایند: زنها امروز باید در مسائل وارد باشند و تعلیم و تعلم صحیح داشته باشند و دخالت صحیح در امور بکنند.^۱

و باز در جای دیگر می فرمایند: زنها در گذشته از همه چیز محروم بودند، بحمد الله در این سالهای اخیر به طور شایسته و با حفظ موازین شرعی وارد شده اند و خودشان دارای کلاس و تبلیغاتند.^۲

و باز می فرمایند: درود بی پایان بر زنان متعهدی که اکنون در سراسر کشور بر تربیت نوباوگان و تعلیم بیسوادان و تدریس علوم انسانی و آموزش فرهنگ غنی قرآنی اشتغال دارند.^۳

و همینطور، مقام معظم رهبری حضرت آیه الله خامنه ای (مدّ ظله) می فرمایند: ۱- زنان هم باید نسبت به امور مسلمانان و جامعه اسلامی و ... احساس مسئولیت کنند و اهتمام نمایند.^۴

۲) زن مسلمان باید در راه فرزاندگی و علم تلاش کند. در راه خود سازی معنوی و اخلاقی تلاش کند، در میدان

^۱ امام خمینی (ره) - صحفیه امام ج ۱۳ ص ۱۹۳

^۲ در جستجوی راه از کلام امام - دفتر سوم ص ۴۲

^۳ امام خمینی (ره) - صحفیه امام ج ۱۴ ص ۳۱۷

^۴ بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اجتماع زنان خوزستان، اسفند ۱۳۷۵

جهاد و مبارزه از هر نوع جهاد و مبارزه ای، پیش قدم باشد.^۱

۳) زن را به چشم یک انسان والا نگاه کنید تا معلوم شود که تکامل و حق او و آزادی او چیست. زن را به عنوان

موجودی که می تواند مایه ای برای صلاح جامعه با پرورش انسان های والا شود، نگاه کنیم.^۲

حضرت آیت الله سبحانی (دامت برکاته) می فرماید: تبلیغ بانوان مبلغه در بین زنان مؤثرتر است.^۳

چشم پوشی و کم توجهی به این ظرفیت بی بدیل خدادادی، می تواند موجب ضایع شدن، هدر رفتن این سرمایه و مستتبع خسارت ها و پی آمد های ناگواری باشد.

البته بر خوانندگان عزیز پوشیده نیست که مراد ما از تبلیغ بانوان در این تحقیق، ورود زنان در عرصه تبلیغ به عنوان مبلغه است، نه به عنوان مخاطب تبلیغ یا موضوع تبلیغ. و همینطور تبلیغ بانوان در عرصه های مختلف و چهره های گوناگون آن از قبیل سخنرانی، نوشتن کتاب، نشریات، مجلات، مقاله، مشاوره، پرسش و پاسخ، مکاتبه و ورود در فضاهاى سایبری و مجازی و.../ مورد نظر می باشد، نه فقط در قالب سخنرانی کردن.

لذا ما بر اساس همین باور در این نوشته، ابتداءً شرائط موجود را نقد و بررسی نموده و کاستی های آن را مورد توجه قرار داده و متذکر می شویم؛ آنگاه وضعیت مطلوب را نیز ترسیم نموده و راهکارهای وصول به آن را ذکر می نماییم. به امید آنکه قدمی مثبت و موثر در جهت تبیین ابعاد مختلف یکی از مهمترین میادین شایسته ورود بانوان در عرصه های فرهنگی و اجتماعی بر داشته باشیم و با مطالعات دقیق اجتماعی، محیط شناسانه و بررسی شرایط فعلی جهان، زمینه را برای بهره برداری جامعه از خدمات علمی، تبلیغی آنان بیش از پیش فراهم سازیم.

^۱ بیانات مقام معظم رهبری در دیدار گروهی از زنان به مناسبت میلاد حضرت زهرا (س) و روز زن، آذر ۱۳۷۱
^۲ بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار گروهی از زنان به مناسبت فرخنده میلاد حضرت زهرا (س) - روز زن، آذر ماه ۱۳۷۱
^۳ سایت حوزه علمیه خواران قم

آری با امکاناتی که در عصر ما برای ابلاغ پیام های دینی به وجود آمد، شایسته است از همه ظرفیت ها به ویژه قابلیت های بانوان با فضیلت نهایت بهره برداری بشود.

ب: اهمیت و جایگاه موضوع

با توجه به آنچه گذشت ورود بانوان در عرصه تبلیغات دینی نه تنها از اهمیت والایی برخوردار است بلکه یک ضرورت در عصر ماست. و این مسئله مهم و حساس نیاز به بررسی کارشناسانه دقیق از جهات مختلف دارد، چرا که کاستی های زیادی تا رسیدن به وضع مطلوب در سر راه است که باید مرتفع گردد و نوشته حاضر کاستی های تبلیغ بانوان را از جهات مختلف مورد بررسی قرار داده و بایسته های این ساحت را بر اساس مطالعات اجتماعی، محیط شناسانه و شرائط جهانی پیشنهاد می دهد و برای رفع نواقص چاره اندیشی می نماید.

ج: (سؤالات تحقیق (اصلی و فرعی)):

سؤال اصلی: کاستی ها و بایسته های تبلیغ بانوان چیست؟

سؤالات فرعی:

۱- وضعیت موجود تبلیغ بانوان از چه جهاتی دچار نقص است؟

۲- وضعیت مطلوب این عرصه را چگونه ترسیم کنیم؟

۳- راهکارهای چگونگی تکمیل نقاط قوت و رفع نواقص چیست؟

(واژگان کلیدی)

فارسی: پیام - بانوان - بایسته ها - کاستی ها

عربی: تبلیغ - مبلغه - جنسیت

د: فرضیه تحقیق:

کاستی ها و نواقص و نقائصی که در تبلیغ بانوان می باشد بعضا از شرایط محیطی و اوضاع و اوصاف شخصی آنان و گاهی هم از ناحیه مسئولین مربوطه نشات می گیرد و اگر عزم جمعی برای مرتفع نمودن آنان وجود داشته باشد، تا هم کاستی ها شناخته و مرتفع گردد و هم بایسته های مربوطه حاصل شود، می توان از این فرصت بی بدیل، با حفظ همه شئون، برای پیش برد اهداف الهی بهره جست.

ح: اهداف و فواید تحقیق:

هدف از این تحقیق بررسی وضعیت موجود تبلیغ بانوان و تبیین کاستی های موجود در این وضعیت و سپس ارائه ی راهکارهای علمی و عملی برای گذر از این حالت و رسیدن به وضعیت مطلوب است. هدف اصلی و نهایی توجه دادن مسئولین محترم و خود جامعه بانوان به عظمت این سرمایه ی تقریبا مغفول الهی است تا فضا برای نیل به اهداف بلند دینی در عرصه تبلیغ فراهم شود و فرصت استفاده بهینه از این استعداد ها برای بر ملا کردن چهره مقدس اسلام و ارائه ی جمال و زیبایی های نهفته در آن برای بشر تشنه حاصل گردد و بشر سرگردانی که در این جهان پهناور هر سرابی را آب پنداشته و مشتاقانه دنبالش می دود ولی سرخورده بر می گردد، از چشمه زلال معارف اسلامی برخوردار شود.

(کاربرد و نتایج تحقیق):

این تحقیق می تواند مورد استفاده مسئولین نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران در جهت ابلاغ پیام اسلام و انقلاب به جهان و حوزه های علمیه، مخصوصاً حوزه های علمیه خواهران که پس از به کمال رساندن طلاب مهم ترین هدف آن تکمیل جامعه است و مراکز تبلیغی همچون سازمان تبلیغات و دفتر تبلیغات و سازمان ارتباطات که ذاتاً به امر تبلیغ می پردازند قرار بگیرد.

و: پیشینه تحقیق و امتیاز این پژوهش:

تا آنجا که ما اطلاع داریم کار مستقل و شایان توجهی در این خصوص دیده نشده است، جز اینکه مطالب پراکنده و جزئی در کتابهایی که در خصوص جایگاه بانوان در اسلام نگاشته شده آن هم به طور حاشیه ای و استطرادی مطرح شده باشد^۱ و در بعضی از نشریات مانند دو ماهنامه علمی، فرهنگی اجتماعی زنان تحت عنوان "حوراء" شماره ۳۷، مقالاتی مانند "بانوان و تبلیغ دینی" و "محافل مذهبی زنان" و گفتگوهایی در همین رابطه آمده است و نکات ارزشمندی در این نشریه مورد بررسی قرار گرفته است، اما در این نوشته به مطالب مبسوط و حائز اهمیتی پرداخته شد که در آن مقالات وجود ندارد.

ز: روش تحقیق و ابزار گردآوری

روش این پژوهش آمیزه ای و تلفیقی و گرد آوری اطلاعات از اسناد نوشتاری و سامانه های رایانه ای و نرم افزارهای علمی می باشد و روش داده پردازی آن توصیفی - تحلیلی است.

^۱نوری همدانی - حسین، جایگاه بانوان در اسلام ص ۱۴۳ - ۱۰۷